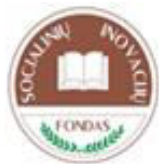

Diskusija, skirta JT Konvencijos dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims įgyvendinimo Lietuvoje stebėsenai

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
2015 m. gegužės 26 d. Vilnius

Nevyriausybinių organizacijų vaidmuo rengiant šešėlines ataskaitas JT CEDAW Komitetui bei atliekant JT CEDAW Komiteto Rekomendacijų įgyvendinimo pilietinę stebėseną. Visuomenės nuomonės, išreikštos debatų apie JT CEDAW Komiteto Rekomendacijas Lietuvai užimtumo srityje, apžvalga.

Audronė Kisielienė, Socialinių inovacijų fondo direktorės pavaduotoja.

Laima Vaigė, Romerio Universiteto Tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės instituto lektorė

Konvencija dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims

- Pirmasis žingsnis įgyvendinant moterų, kaip žmogaus, teises buvo 1945-aisiais metais Jungtinių Tautų narių pasirašyta Jungtinių Tautų Chartija, kuria šalys narės įsipareigojo užtikrinti lygias moterų ir vyrų teises. Šis įsipareigojimas buvo įtrauktas į JT Chartiją Eleanoros Roosevelt iniciatyva bei moterų nevyriausybinų organizacijų bendradarbiavimo dėka.
- **Visų formų diskriminacijos prieš moteris panaikinimo konvencija (CEDAW) -** pirmas tarptautinis dokumentas, įtvirtinantis moterų teises. Tai yra žmogaus teisių sutartis moterims, kurią priėmė Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja (1979m. gruodžio 19d.). CEDAW šiuo metu yra ratifikavę 189 šalys narės.

Konvencija dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims

- **Jungtinių Tautų Konvencija dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims (CEDAW)** numato šalių-narių įsipareigojimą panaikinti moterų diskriminaciją visose, o ypač politinėje, socialinėje, ekonominėje ir kultūrinėje srityse, įskaitant švietimą, darbą ir sveikatą.
- Konvencija siekia įvairių priemonių pagalba panaikinti egzistuojančią diskriminaciją prieš moteris individualiame, instituciniame bei sisteminiame lygmenyse.
- Viena reikšmingiausių CEDAW priemonių yra galimybė įgyvendinti **pozityvią diskriminaciją (dar vadinamą ypatingosiomis priemonėmis)** siekiant panaikinti lyčių nelygybę įvairiose gyvenimo sferose.

JTO mechanizmas CEDAW įgyvendinimui bei rezultatų kontrolei

- Įkurtas konvencijos priežiūros komitetas prie JTO. Kiekviena valstybė, ratifikavusi šią Konvenciją, kas ketverius metus privalo pristatyti savo ataskaitą apie Konvencijos įgyvendinimą.
- NVO skiriamas didelis dėmesys Konvencijos įgyvendinimui.

22 s t r a i p s n i s nurodo, kad „Specializuotos įstaigos turi teisę dalyvauti svarstant, kaip įgyvendinamos šios Konvencijos nuostatos, kurios liečia jų veiklą. Komitetas gali pasiūlyti specializuotoms įstaigoms informuoti, kaip įgyvendinama ši Konvencija jų veiklai priklausančiose srityse.“

-
- Šiuo metu ši specializuota įstaiga, kurią pasirinko JT CEDAW Komitetas, yra IRAW Asia Pacific (International Women's Rights Action Watch Asia Pacific): <http://www.iwraw-ap.org/>
 - IRAW Asia Pacific apmoko visų ratifikavusių CEDAW Konvenciją šalių NVO atstovus, kaip rengti alternatyvines ataskaitas. Taip pat finansuoja NVO atstovų dalyvavimą JT CEDAW komiteto sesijose svarstant jų šalių Valstybines ataskaitas.

Lietuvos Respublikos ataskaitos JT CEDAW Komitetui: 2000, 2008 ir 2014

- 2000 m. birželio 12-30 d.; 23-ioji CEDAW Komiteto sesija; Niujorkas
Pristatytos pirminė ir antroji periodinė ataskaitos

<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N98/347/06/IMG/N9834706.pdf?OpenElement>

- 2008 m. birželio 30-liepos 18 d.; 41-oji CEDAW Komiteto sesija; Niujorkas
Pristatytos trečioji ir ketvirtoji periodinė ataskaitos

<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/398/00/PDF/N0539800.pdf?OpenElement>

<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N07/645/13/PDF/N0764513.pdf?OpenElement>

Lietuvos Respublikos ataskaita JT CEDAW Komitetui: 2014

- 2014 m. birželio 30-liepos 18 d.; 58-oji CEDAW Komiteto sesija; Ženeva
Pristatyta penktoji periodinė ataskaita

http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CEDAW%2fC%2fLTU%2f5&Lang=en

Už šių ataskaitų paruošimą yra Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (Moterų ir vyrų lygių galimybių skyrius, kuris surenka informaciją iš visų ministerijų pagal atskiras sritis, kurios yra išvardintos Konvencijoje. Vienas iš pagrindinių informacijos teikėjų yra LR Statistikos Departamentas.)

Nevyriausybinių organizacijų šešėlinių ataskaitų parengimas bei pristatymas JT CEDAW Komitetui: 2000, 2008 ir 2014 metais

Pirma šešėlinė NVO ataskaita buvo pateikta JT CEDAW Komitetui 2000 metais
<http://www.moterukoalicija.webinfo.lt/doc/Report1.pdf2>

Jos paruošimui 2000 m. SIF inicijavo Nevyriausybinių organizacijų Koalicija moterų teisėms ginti: <http://www.moterukoalicija.webinfo.lt>

Koalicija, subūrusi virš 60 NVO, aktyviai dalyvavo rengiant šešėlines ataskaitas 2000 ir 2008 metais

Antra šešėlinė NVO ataskaita JT CEDAW Komitetui buvo paruošta 2008 m. taip pat aktyviai įtraukiant į ataskaitos kritinių taškų svarstymą NVO Koaliciją moterų teisėms ginti

http://www.moterukoalicija.webinfo.lt/doc/LITHUANIA_SR_FINAL_Final.pdf

Trečia šešėlinė NVO ataskaita parengta talkinant Lietuvos Moterų Lobistinei organizacijai, kuri vienija apie 20 nevyriausybinų organizacijų

http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/SessionDetails1.aspx?SessionID=814&Lang=en

2014 m. Socialinių inovacijų fondo ir LMLO parengtoje šešėlinėje ataskaitoje buvo akcentuotos šios kritinės sritys:

- Moterų ir vyrų lygių galimybių instituciniai mechanizmai
- Moterų nevyriausybinių organizacijų nepakankamas finansavimas
- Laikinosios specialiosios priemonės
- Moterų problemos užimtumo srityje

NVO vaidmuo atliekant stebėseną

- Moterų NVO siekia, kad CEDAW rekomendacijos būtų vykdomos. Tuo tikslu NVO viešina CEDAW Konvenciją bei Rekomendacijas, organizuodamos seminarus, susitikimus, apskrito stalo diskusijas su visuomene bei Lietuvos institucijomis, atsakingomis už lyčių lygybę.
- Socialinių inovacijų fondas šio projekto metu pravedė dešimt apskrito diskusijų visose apskrityse dėl CEDAW rekomendacijų įgyvendinimo. Šiuose renginiuose dalyvavo per 200 asmenų.

Pagrindiniai pastebėjimai

- Raginti Vyriausybę įgyvendinti CEDAW Rekomendacijas, o ypačingai tose srityse, kur CEDAW Komitetas pabrėžia apie jo Rekomendacijų nepaisymą ir teikia pakartotinai siūlymus
- Atkreipti dėmesį į CEDAW, kaip tarpautinės teisės svarbų dokumentą ir jos viršenybę virš nacionalinių teisės aktų.

Šios dienos diskusijose bus apžvelgiama

- JT CEDAW Komiteto pastebėjimai Lietuvai užimtumo srityje.
- JT CEDAW Komiteto pastebėjimai Lietuvai institucijų mechanizmų tobulinimo srityje.

**JT CEDAW Komiteto pastebėjimai Lietuvai užimtumo srityje.
Galimų priemonių jų efektyviam įgyvendinimui aptarimas**

Užimtumas ir darbas

- **Palankūs aspektai:** sumažėjęs lyčių atlyginimų skirtumas ir moterų nedarbo lygis
- **Problemos**
 - Darbo rinkos segregacija
 - Darbo užmokesčio skirtumai
 - Pažeidžiamų grupių moterų nedarbas
 - Šeimos ir profesinio gyvenimo suderinamumo stoka
 - Lyčių lygybės planavimo darbovietėje trūkumas

Užimtumas

34. Komitetas pažymi, kad skirtumas tarp moterų ir vyrų gaunamo atlyginimo sumažėjo nuo 22,6 procentų 2007 m. iki 11,9 procentų 2011 m. Nepaisant to, Komitetas yra susirūpinęs dėl **ryškios horizontalios bei vertikalios vyrų ir moterų segregacijos darbo rinkoje**, riboto moterų užimtumo (62 proc.), nepakankamo merginų ir moterų konsultavimo netradicinių išsilavinimo ir profesijos krypčių pasirinkimo bei karjeros galimybių klausimais, taip pat „**vienodo užmokesčio už vienodos vertės darbą**” principo neįgyvendinimo. Komitetas susirūpinęs dėl aukšto nedarbo lygio tarp migrantų ir romų tautybės moterų, vienišų motinų, vyresnio amžiaus moterų ir moterų su negalia. Komitetas apgailestauja, kad ir **toliau išlieka žemas vyrų, pasinaudojančių vaiko priežiūros atostogomis, skaičius.**

Komitetui taip pat kelia susirūpinimą tai, kad nėra įgyvendinta ankstesnė jo rekomendacija dėl Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo pakeitimo, įtraukiant privalomuosius lyčių lygybės planus, kuriuos vykdytų viešojo ir privataus sektoriaus darbdaviai.

35. Komitetas rekomenduoja Valstybei (1):

- a) imtis konkrečių priemonių, siekiant panaikinti vertikalią ir horizontalią segregaciją tarp vyrų ir moterų darbo rinkoje, įskaitant laikinas specialiąsias priemones, kurios suteiktų galimybę moterims, ypač jaunoms merginoms, pasirinkti bet kokio pobūdžio darbą ar profesiją, taip pat atnaujinti teisinį reglamentavimą ir strategijas, skirtus užtikrinti lygias moterų galimybes ir vienodą elgesį jų atžvilgiu šioms įsidarbinant ar siekiant įgyti profesiją;
- b) sukurti pagalbos programas, skirtas merginų ir moterų konsultavimui netradicinio išsilavinimo ar profesijos pasirinkimo ir karjeros galimybių klausimais tokiose srityse kaip mokslas, technologijos ir pan.;
- c) užtikrinti efektyvų Darbo kodekso nuostatų dėl vienodo užmokesčio už vienodos vertės darbą įgyvendinimą, įskaitant darbo inspekcijos patikrinimų rengimą, nuobaudų skyrimą. Taip pat atkreipti dėmesį į užmokestį reglamentuojančių teisinių nuostatų neefektyvumą rengiant viešas akcijas su Valstybės darbdavius vienijančiomis organizacijomis bei profesinėmis sąjungomis;

35. Komitetas rekomenduoja Valstybei (2):

- d) padėti socialiai nuskriaustoms moterims, įkaitant migrantes, romų tautybės atstoves, vienišas mamas, vyresnio amžiaus moteris ir moteris su negalia, integruotis ir aktyviai dalyvauti darbo rinkoje;
- e) ir toliau dėti pastangas, siekiant užtikrinti šeimos ir profesinio gyvenimo suderinamumą, skatinti lygų vaidmenų pasidalinimą šeimoje, įskaitant vyrų skatinimą išeiti vaiko priežiūros atostogų, bei užtikrinti prienamų ir nebrangių vaiko priežiūros paslaugų suteikimą; bei
- f) **pakeisti Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymą įtraukiant privalomuosius lygybės planus, kuriuos vykdys viešojo ir privataus sektoriaus darbdaviai, bei apimant užmokesčio klausimus bei palankios šeimai politikos įgyvendinimą.**

**JT CEDAW Komiteto pastebėjimai Lietuvai institucijų
mechanizmų tobulinimo srityje.
Galimų priemonių jų efektyviam įgyvendinimui aptarimas**

Instituciniai mechanizmai

- Problemos
 - Riboti ministerijų įgaliojimai, galios ir atstovavimas MVLG komisijoje
 - Biudžetas efektyviam MVLG programos įgyvendinimui
 - Galimas diskriminacinis poveikis MVLG programoje
 - MVLG programos vertinimas
 - Moterų NVO finansavimas
 - Regioninių ir vietinių LGKT filialų nebuvimas

15. Komitetas rekomenduoja Valstybei:

- a) didinti Moterų ir vyrų lygių galimybių komisijos mandata, įtaką ir atstovavimą ministerijoms Komisijoje, kad ši galėtų efektyviai stebėti ir koordinuoti Valstybinės programos įgyvendinimą;
- b) skirti didesnius finansinius ir žmogiškuosius išteklius Moterų ir vyrų lygybės skyriui;
- c) užtikrinti, kad kiekviena ministerija skirtų atskirą biudžeto dalį efektyviam Valstybinės programos įgyvendinimui;
- d) įvertinti lyčių požiūriu neutralius Valstybinės programos aspektus dėl galimo jų diskriminacinio poveikio moterų atžvilgiu, ypač praktikoje, kadangi juose neatkreiptas dėmesys į egzistuojančius lyčių skirtumus (Bendroji rekomendacija Nr. 28, 16 straipsnis);
- e) užtikrinti Valstybinės programos **efektyvumą** vertinant numatytus tikslus ir rodiklius visuose Valstybės regionuose ir pratęsti Valstybinės programos įgyvendinimą po 2014 metų; ir
- f) skirti pakankamą finansavimą nevyriausybinėms moterų teises ginančioms organizacijoms ir labiau jas įtraukti į Valstybinės programos įgyvendinimą.

Laikinos specialios priemonės

Komitetas dar kartą reiškia savo susirūpinimą, kad Valstybė nepriėmė jokių laikinųjų specialiųjų priemonių, skirtų paspartinti realią moterų ir vyrų lygybę, nepaisant to, kad Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymas (2 str.) bei Valstybinės moterų ir vyrų lygių galimybių 2010-2014 m. programos veiksmų planas numato laikinų specialiųjų priemonių įtvirtinimą Seimui priėmus atitinkamus teisės aktus.

19. ... Komitetas rekomenduoja Valstybei priimti laikinasias specialiąsias priemones, skatinančias realią moterų ir vyrų lygybę tokiose srityse kaip **švietimas, užimtumas bei dalyvavimas politiniame ir viešajame gyvenime**, taip pat atkreipti dėmesį į **neįgalių moterų** padėtį visose Konvencijos apimamose srityse. **Komitetas rekomenduoja priimti Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo pataisas, kuriomis būtų supaprastinta tokių priemonių priėmimo ir taikymo procedūra.** Komitetas ragina Valstybę užtikrinti, kad visi susiję valstybės tarnautojai būtų supažindinti su laikinųjų specialiųjų priemonių samprata ir skatinti šių priemonių taikymą ...

13. Komitetas rekomenduoja Valstybei:

- a) **neatidėliojant paskirti Lygių galimybių kontrolierių;**
- b) didinti moterų informuotumą apie teisinės gynybos priemones, kurių jos gali imtis norėdamos pranešti apie jų teisių pažeidimus pagal Konvenciją;
- c) surinkti duomenis pagal lytį apie skundų diskriminacijos lyties ar seksualinės orientacijos pagrindu geografinį pasiskirstymą ir jų rezultatus;
- d) **įsteigti regioninius bei vietinius Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos filialus** taip palengvinant priėjimą prie šios institucijos visoje Valstybės teritorijoje moterims bei aprūpinti juos pakankamais finansiniais bei žmogiškaisiais ištekliais, kad jie galėtų visiškai vykdyti savo įgaliojimus siekiant apsaugoti moterų teises ir skatinti lyčių lygybę; taip pat
- e) priimant naujus teisės aktus ar formuojant veiklos kryptis bei programas, ypač lyčių lygybės ir moterų teisių srityje, tinkamai atsižvelgti į Lygių galimybių kontrolieriaus rekomendacijas

Daugiau informacijos:

Liudmila Mecajeva: L.Mecajeva@LPF.LT

Audronė Kisieliene: A.Kisieliene@LPF.LT

www.lpf.lt

Socialinių inovacijų fondas

El. paštas: SIF@LPF.LT

Tel: 8 37 206575

Kviečiame apsilankyti socialinio tinklo LinkedIn grupėje
„Lyčių lygybė – pelninga investicija“

<https://www.linkedin.com/grp/home?gid=7418172>